

Sydslesvig, Föhr og Helgoland inklusive historiens vingesus

Det var ikke kun friskbagte boller og kaffe, men også et fyldigt og tætpakket, program. Veteranklubbens 23 deltagere blev modtaget til, da vi den 18. september ankom til Jaruplund Højskole lidt syd for Flensborg for at tilbringe en uge i sensommerens Sydslesvig.

Mandag: Efter ankomsten var der rundvisning på den efterhånden store højskole. Fra både værelser og mødelokaler er der udsigt til en smuk – og badevenlig sø. Rundvisning og praktisk info hører med til præsentationen, som vores husguide, højskolelærer Jonas Voss sammen med forstander Karsten Dressø stod for.

Romhus og rent vand i Flensborg

Tirsdag: Første programpunkt var en tur til Flensborg, hvor danskkyndige Lasse fra romhuset Johannsen Rum præsenterede byens ældste, uafhængige romhus grundlagt i 1878. I rommens blomstringstid i 17-1800-tallet havde Flensborg over 200 romhuse. Tilbage i dag er Johannsen Rum det ene af to romhuse i Flensborg. Flensborg med sin i dag ca. 100.000 indbyggere ligger helt ”upraktisk” placeret i forhold til tidligere tiders sejlads via Skagerrak fra den anden side af Atlanten, hvor man hentede sukkerrør. Men til destillation og produktion af rom havde Flensborg noget, som ingen andre byer kunne levere – nemlig beliggenheden på en randmoræne fra istiden, hvor netop her det rene grundvand findes. Isen skubbede for titusinder af år siden enorme mængder af sten og klipper foran sig.

Det giver den dag i dag stadig plads til det klareste og mest rene grundvand i området. Af og til hænder det endog, at det klareste grundvand pibler frem mellem brostenene midt i byen, når der er uro i undergrunden. Derfor skal man naturligvis at købe sin bedste rom i Flensborg!

Frokost på diget

Onsdag: Föhr – eller 'frisisk Caribien' som beboerne selv kalder øen. I sommerperioden er der masser af turister på de brede hvide sandstrande. Men ikke denne mellemlune onsdag formiddag, hvor efteråret kunne mærkes, da bussen kørte os i gråvejrs til Dageböll havn helt ude vestpå ved vadehavet, hvorfra der med færge er knap en times sejltur over til Föhr. Vi blev fragtet helt ud til det vestligste punkt på Föhr, hvor et højt dige strækker sig så langt øjet rækker. Neden for diget løber en asfalteret cykelsti med adskillige elcyklister i fuld fart. De smurte madpakker blev fortæret på en enlig bænk oppe på diget, eller helt nede ved vandet i den stærke vestenvind. Vi måtte ganske enkelt holde på hat og briller og sørge for, at kaffen og kagen kunne nydes passende. Så langt øjet rakte så vi

ikke meget andet end diget. Vi skimtede sydspidsen af øen Sild i det fjerne mod nord og kunne også skimte hallingerne - de mindre uinddæmmede øer i Vadehavet, som oversvømmes af tidevandet.

På det kilometerlange dige gik fårene. De gør praktisk gavn, når de træder på diget og trykker jorden over de tusindvis af rottehuller inde i diget sammen, så der ikke er huller. For hvis der under ekstrem højvande er risiko for, at havvandet går igennem diget, er rottehuller en kæmpetrussel mod gennembrud og oversvømmelse.

Ringborg og Friesendom

Efter frokosten et kort stop ved landsbyen Borgsum for at se Lembeksborg - Föhrs frisiske svar på Danmarks fire ringborge, som er netop optaget på listen over UNESCOs Verdensarv. Lembeksborg ringvold fra vikingetiden var imponerende stor med en diameter på næsten 100 m.

Næste stop var øens store kirke Sankt Johannes Kirke fra 1200-tallet også kaldet Friesendom i landsbyen Niblum. Kirken er viet til Johannes Døberen. Og inde i den rigtudsmykkede kirke stod på højre side af alteret en malet statue af Johannes Døberen, der havde plantet sin højre fod fast i nakken på en liggende og meget lille Herodes med store fødder.

Talende gravsten

På kirkegården kan man se flere såkaldt 'talende gravsten'. Det er en betegnelse for en gravsten – typisk fra 1600- og 1700-tallet, som er forsynet med omfattende indskrifter, der kort beskriver den afdødes biografi. Mange af gravstenene er udsmykket med bibelske symboler og skibs- og blomstermotiver. På gravstensens ene side foroven kan man se en lille ranke med fx fem klokkeblomster, som fortæller, at afdøde havde fem sønner. To knækkede stængler fortæller videre, at to af børnene er døde. Til venstre en anden blomst, som fortæller tilsvarende om antal døtre og deres skæbne.

P.S.Krøyer og andre

Kulturen rækker vidt på Föhr med et par interessante museer. Dr. Carl Haeberlin Friesen-Museum – eller Frisermuseet i Wyk – er et kulturhistorisk museum, hvis formål er at dokumentere Nordfrislands og Föhrs historie. Interessant var det, at indgangs'porten' til museet er to kæmpestore blåhvalkæber.

Museum Kunst der Westküste i landsbyen Alkersum er nordisk inspireret og er stiftet af den tysk-svenske prof. Frederik Paulsens (1909-1997), som bekostede alle udgifter til museet. Malerisamlingen er overvejende koncentreret omkring malerier fra Norge, Danmark, Tyskland og Holland. Her så vi værker af blandt andre Edvard Munch, P.S. Krøyer, Anna og Michael Ancher, Max Liebermann og Emil Nolde. Frederik Paulsen (1909), dr.med., hvis forældre var født på Föhr, følte sig hele livet knyttet til øen, var grundlægger af det multinationale virksomhed Ferring Pharmaceuticals.

Storke der overvintrer

Al den kultur kunne godt virke lettere udmattende, så der var heldigvis tid til kort afslapning i den smukke landsby med huse i røde mursten og deres tykke stråtede tage. Også denne byggestil havde sit formål, idet stråtaget, som rakte ud over husmoren, var med til at beskytte husets beboere i tilfælde af brand, så de kunne nå at komme sikkert ud af huset.

På vej til færgen tilbage til

færgen var nogle af os heldige, da Rigmor, vores højskole-guide førte os igennem en lille lund, og vi så en lille koloni på 20-25 storke, som overvintrer på Föhr. Grundejeren sørger for både storkereder og mad. Tre af storkene sad eller stod på ét ben højt oppe i reden og knebrede.

For ca. 100 år siden var der ca. 10.000 storkepar i Danmark. I 2021 var der fem par tilbage, kunne vi læse. I den private have fodres storkene af ejeren.

Rødvinen som fristede

På en uge på Jaruplund hørte også festmiddag med 3-retters menu og vinsmagning, som Jonas med køkkenets sommelier Marius stod for.

Særlig den ene af rødvinene høstede anerkendelse og smagte fristende godt.

Endda så stor at godt, at Jonas fik så mange bestillinger på vinen, at han personligt tilbød at køre særtur til vinfirmaet i Flensborg for at fylde sin bil op med vinkasser.

Historisk kultur

Torsdag: Mere og interessant kultur fik vi ved besøget i Frøslevlejren fra 2. verdenskrig. Lejren blev bygget som tysk interneringslejr i 1944 under besættelsen af Danmark.

Her sad flere tusinde danskere indespærret hos det tyske sikkerhedspoliti. På trods af, at Frøslevlejren oprindeligt blev bygget for at undgå deportationer til kz-lejre i Tyskland, blev ca. 1.600 Frøslevfanger - stik imod alle aftaler - alligevel sendt videre til kz-lejre i Tyskland.

Frøslevlejrens guide for Veteranklubben var Hans Bruun Christensen – selv pensioneret lærer – en blændende og interessant fortæller hvis informationer i den grad fængede os så meget, at vi kun modstræbende lod ham slippe.

Mere historie ...

...fik vi også serveret af højskolens inviterede foredragsholdere. De var dels historikeren Jørn Buch fra Haderslev, der med sjælden indlevelse og færdigheder i detailviden næsten snublede over ordene i sin egen fortælleiver om friserens historie. Også Tønders borgmester Jørgen Popp var med sit lune væsen værd at lytte til, da han fortalte om det at være tysk og bo i Danmark gennem generationer. Stor anerkendelse fik han ved at blive valgt som den første tysksindede borgmester i Sønderjylland. Jørgen Popp opnåede at få over dobbelt så mange støtter til valget som borgmester efter folketingsvalget som den lokale venstrepolitiker med sine mange flere personlige stemmer. Han måtte se sig slået, da han kun

kunne samle fire personlige støtter til borgmesterposten. Jørgen Popp omtalte sig selv som en sand europæer.

Fra det danske mindretal i Sydslesvig fortalte den 27-årige Max Kahrman, hvordan det er at bo i grænselandet. Han studerer i dag i København og har boet i Danmark i syv år. Ved kommunalvalget 2023 var han manager i valgkampen for Die Grünen med baggrund i det danske mindretal. Max fortalte også, at han er ved at være færdig med sit studium, han har måske et job i sigte, - dog uden at røbe nærmere hvor hans mulige fremtid vil være.

Helgoland

Fredag: Sidste dag gik turen til Helgoland med afgang usædvanlig tidligt fredag morgen. Først ca. 2 timer med bus til Büsum. Det flade landskab var spækket med vindmøller – og de fleste privatejede. I Büsum gik vi ombord på færgen, som skulle sejle os 2 ½ time i stærk modvind til Helgoland.

Mange havde forsynet sig med søsyge- tabletter eller tyggegummi, og heldigvis blev ingen syge. Færgen havde nemlig de to foregående dage været afløst på grund af stormende blæsevejr og høje bølger. Men vi nåede heldigvis frem i god behold, selv om blæsten stadig var så stærk, at vi overhovedet ikke kunne gå lige eller uden støtte på sejlturen. Solen skinnede, da Helgoland dukkede op i horisonten i en blid dis.

Helgoland er en lille klippeø under to kvadratkilometer. Den er 60 meter høj på det højeste sted, og der er kun trapper op til højeste punkt. Stien er lagt med fine, røde fliser og løber langs den vestlige side til spidsen mod nord og derefter langs den østlige side tilbage til byen.

Og heldigvis er der ved siden de fleste steder gelænder til at holde fast i.

Den største gruppe valgte at gå sammen med skolens lærer Ole Præstkær–mens blæsten rev og slet grundigt i tøjet.

Øverst nåede vi det lodrette fuglefjeld, hvor normalt flere tusinde fugle - suler, mallemukker, lomvier gør turen til en fascinerende oplevelse. Men denne dag havde blæsten også blæst fuglene væk. Der var ikke mange.

Dog fejlede udsigten til de lodrette klipper ikke noget – ej heller den imponerende fritstående røde klippesøjle – Lange Anna – helt mod nord.

På nedturen så vi både fodboldbane og flere kolonihaver med små hytter – en gåtur på 3 km og langt over de 12.000 skridt urets skridttæller viste.

Det lille tog på Helgoland

En mindre gruppe Veteraner havde booket et lille tog, som kører turen – dog noget kortere og heller ikke fører helt op til toppen af øen. Desværre for den kørende gruppe heller ikke så langt som planlagt.

Men Jonas er ikke for ingenting en dedikeret højskolelærer på Jaruplund. Han gjorde sit for at indfri forventningerne. Resolut sprang han afsted og købte fine små snapseglass og tilhørende ledsagende passende 'væske'.

Så toggruppen blev beværtet standsmæssigt på køreturen med både hyggelig og happy ending.

Ved 16-tiden lød færgens tuden igen, og der var tid til at sejle tilbage til fastlandet. I den store salon nedenunder stod de dækkede borde parat med aftensmad – dog reserveret til Rønshoved Højskole og ikke til Jaruplund. Men det skyldtes, at færgen kun havde Rønshoved-skilte til bordreservering.

På hjemturen var der behagelig medvind og bussen holdt ved færgen, da vi gik fra borde.

Ved halvnitiden trillede bussen ind til højskolen igen, og vi var tilbage til igen mere at spise – en lille ostenretning, afslutningsaften og hygge i dagligstuen.

Aftenen forinden stod programmet på sang ved højskolelærer Rigmor Eybye. Det blev et par timer med ekstra oplevelse, idet syv elever fra Sønderborg Idrætshøjskole uventet dukkede op.

De var på 'overlevelsestur' fra Sønderborg udstyret med et meget beskedent beløb på lommen til at dække alle udgifter.

Da de havde passeret grænsen uden ret mange penge tilbage, googled de et af de kvikke hoveder 'overnatningsmuligheder' og fandt Jaruplund Højskole.

Skolen kvitterede med at invitere alle syv unge på både gratis overnatning, mad og sangaften. Og de unge berigede os veteraner med gode forslag til sange.

Vores egen deltager Per Jensen, der foruden at være Veteranklubmedlem også er visesanger har gendigtet en færøsk sang "Hvis jeg kunne synge", som i den seneste udgave er optaget i Højskolesangbogen. Rigmor spillede smukt på flyglet. Vi sang med fulde struber og Pers stemme nåede næsten det høje C.

ke